

KÖPRÜ ÇAYI HAVZASI'NDA ALTERNATİF TURİZM OLANAKLARI

Mustafa SAĞDIÇ*
Recep BOZYİĞİT**

Özet

Köprü Çayı Havzası, doğal, tarihi ve kültürel turizm potansiyeli ile dikkati çekmektedir. Havzada doğal turizm değerleri arasında; Köprülü Kanyon Milli Parkı, tabiat anıtları, mağaralar, yaylalar, kanyon vadiler, mesire alanları, plajlar, dağlık alanlar ve floristik zenginlikler dikkati çeker. Tarihi ve kültürel değerler içinde ise; antik kentler, harabeler, su kemerleri, tarihi yollar, köprüler, eski evler, el sanatları ve festivaller yer almaktadır.

Köprü Çayı Havzası tüm bu turizm potansiyeline rağmen turizmden hak ettiği payı elde edememiştir. Bu konuda havzanın kuzey ve güney kesimleri arasında önemli farklar bulunmaktadır. Havzanın güneyinde ulaşım ve konaklama olanaklarının gelişmiş olması, turizm potansiyelin kısmen değerlendirilmesini yol açmıştır. Buna karşın havzanın kuzey kesimleri gerek ulaşım, konaklama; gerekse de tanıtım eksikliği nedeniyle turizm potansiyelinden faydalanamamaktadır. **Anahtar Kelimeler:** Köprü çayı havzası, alternatif turizm, doğal, tarihî ve kültürel turizm

Abstract

Alternative Tourism Opportunities in Köprü Creek Basin

Köprü River Basin has been drawing attention with its natural, historical and cultural tourism potential. In the basin, among the natural tourism values, Köprü Canyon National Park, natural monuments, plateaus, canyon valleys, resort places, beaches, mountainous places, floristic wealth are need to be mentioned. The antique cities, ramshackle houses, aqueducts, routes, bridges, old houses, handicrafts, festivals are among the historical and cultural values.

Although Köprü River Basin has a great tourism potential, it hasn't obtained the deserved apportionment. The North and South parts of the river basin greatly differs. The advanced transportation and accommodation facilities has lead to partial utilization of tourism potential in the South whereas the shortages in transportation and accommodation together with lack of publicity in the North, obstructed the utilization.

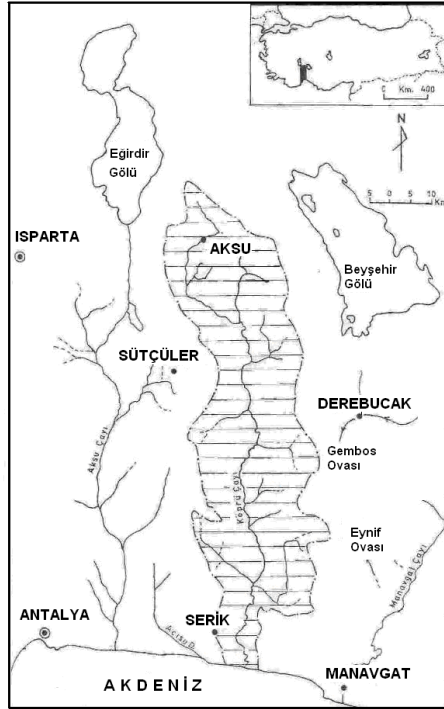
Key Words: Köprü River Basin, alternative tourism, natural, historical and cultural tourism

* Dr. Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, msagdic42@hotmail.com

** Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, rbozyigit@selcuk.edu.tr

Giriş

Köprü Çayı Havzası, Akdeniz Bölgesi'nin Batı Toroslar Bölümü'nde yer alır. Havza; kuzeyden, Beyşehir ve Eğirdir Gölleri; batıdan, Aksu Çayı Havzası; doğudan, Gembos ve Eynif Polyeleri ile Manavgat Çayı Havzası ve güneyden Akdeniz ile sınırlandırılan yaklaşık 2498 km²'lik bir alanı kapsamaktadır. Havzanın kuzeyinde Isparta İli'nin Aksu, Sütçüler ve Eğirdir ilçelerine bağlı yerleşmeler; güneyinde ise Antalya İli'nin Serik ve Manavgat ilçelerine bağlı yerleşmeler yer alır (Şekil 1).

Şekil: 1- İnceleme Sahasının Lokasyon Haritası

Köprü Çayı Havzası oldukça dağlık bir topografyaya sahiptir. Havzanın batı kesiminde, kuzey-güney yönünde; Dulup Dağı (2046 m), Kuyucak Dağı (2337 m), Sarp Dağı (2548 m), Bozburun Dağı (2505 m) ve Ovacık Dağı (2004 m) dağları sıralanır. Havzanın doğu kesiminde ise Anamas Dağı Silsilesi uzanır. Bu dağ silsilesi içindeki Dedegöl Dağı (2992 m), Batı Toroslar'ın en yüksek zirvelerinden birisini teşkil eder.

Havza ülkemizin en önemli karst alanı içinde yer aldığından, özellikle alçak ve yüksek plato sahası yoğun bir karstlaşmaya maruz

kalmıştır. Karst topografyasına ait çözünme ve çökme şekillerinin en karakteristik örneklerini içerisinde barındırmaktadır.

Köprü Çayı Havzası'nda jeolojik temeli, Paleozoik ve Mesozoik'e ait farklı stratigrafik, litolojik, tektonik ve metamorfik özellikler gösteren birimler oluşturmaktadır. Bunların üzerinde de Tersier ve Kuaterner'e ait örtü formasyonları bulunmaktadır. Köprü Çayı Havzası; Batı Toroslar'da, Isparta dirseğinin de oluşumuna neden olan sıkışma rejiminden geniş ölçüde etkilenmiş daha sonraki epirojenik stildeki hareketlere bağlı olarak yatağına gömülerek, bugünkü kanyon vadisini oluşturmuştur.

Havza içinde büyük ölçüde Akdeniz iklimi etkilidir. Ancak havzanın kuzeyinde Batı Toroslar'ın yüksek zirvelerine sahip dağlık alana doğru Akdeniz ikliminin karakteristik özelliklerinden uzaklaşmakta ve yüksek dağ iklimi özellikleri sınırlı bir alanda da olsa etkili olmaktadır.

Köprü Çayı, Batı Toroslar'ın en önemli akarsularındandır. Akarsuyun debisi üzerinde Beşkonak-Olukköprü çevresindeki kaynak ve yer altı suları etkili olmaktadır. Havzanın komşu havzalar ile olan hidrojeolojik ilişkisi çeşitli araştırmacılar tarafından detaylı bir şekilde incelenmiş olmasına rağmen halen tam olarak aydınlatılabilmemiş değildir.

Araştırma sahasında; orman, çalı ve alpin formasyonlar yer almaktadır. Sahadaki orman formasyonu ise asıl Akdeniz ormanları ve yüksek dağ ormanları olarak ikiye ayrılır.

Köprü Çayı Havzası'nda 2007 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre toplam 85061 kişi yaşamaktadır. Nüfusun büyük bir bölümü kıyı ovası üzerindedir. Son yıllarda özellikle havzanın kuzey kesiminde nüfus tamamen bir azalma eğilimi içindedir.

İnceleme sahası, geçmişten günümüze farklı milletlere ait yerleşmelere tanıklık etmiştir. Antik çağda havzanın kuzeyi, Pisidia bölgesine; güneyi ise Pamfilya bölgesine aittir. Havza; Hitit, Pers, Roma, Selçuklu, Hamitoğulları Beyliği ve Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır. Bu dönemlere ait tarihi kalıntılar halen mevcuttur. Havza içinde 47 köy, 7 kasaba ve 2 ilçe merkezi bulunmaktadır. Köy altı yerleşmeleri içinde mahalle ve yayla yerleşmeleri önemli yere sahiptir. Fonksiyonel açıdan kentleşme Serik ilçe merkezi ve yakın çevresinde görülmektedir.

Köprü Çayı Havzası'nın güneyinde tarım ve turizm faaliyetleri ön plana çıkarken, kuzey kesiminde ise tarım, hayvancılık ve ormancılık önemli ekonomik faaliyetler olarak dikkati çeker.

Köprü Çayı Havzası; ilginç rölyef elemanları, yaban hayvanlarının varlığı, peyzaj çeşitliliği ve endemik tür zenginliği gibi doğal çekicilik kriterlerini bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca arkeolojik kalıntılar, yerel kültür ve çeşitli spor olanakları (rafting, yüzme, dağcılık vs.) gibi çekiciliklere de sahiptir (Şekil 2). Köprülü Kanyon Milli Parkı, ülkemizin en

önemli turizm merkezi olan Antalya turizm bölgesinde yer almakta ve uluslararası bir niteliğe sahip olan Antalya hava alanına yakın bir konumdadır.

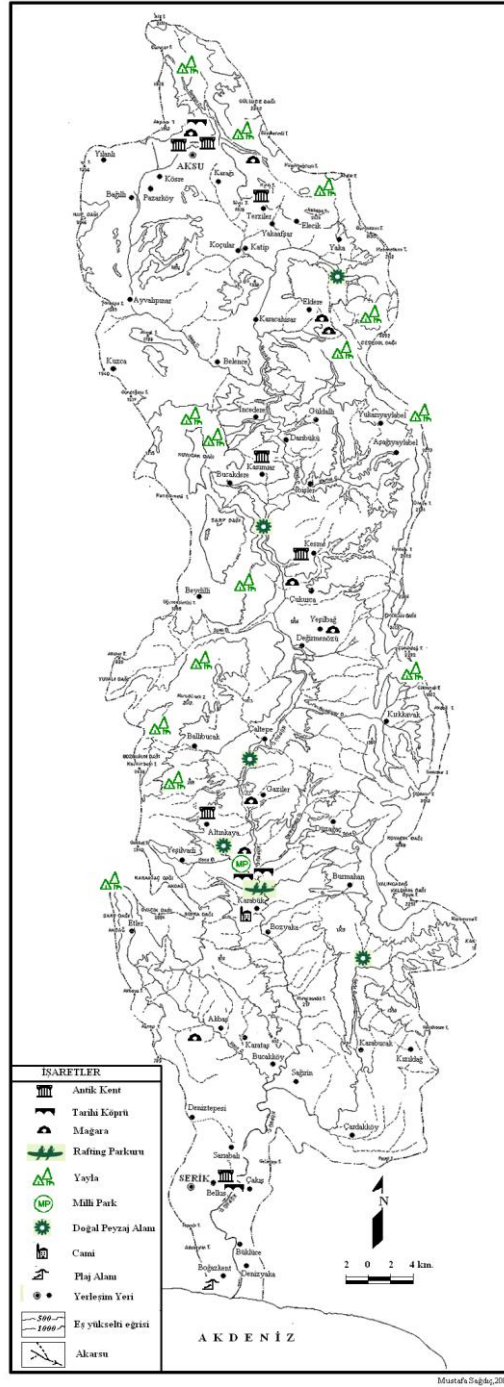
Ülkemiz genelinde olduğu gibi, Köprü Çayı Havzası'nın turizm potansiyeli de tam olarak tanıtılabilmemiş değildir. Bu potansiyelin değerlendirilebilmesi için “sürdürülebilir turizm” anlayışının hâkim olmasına ve etkin bir tanıtım politikasına ihtiyaç vardır. Bu açıdan bakıldığında “ekoturizm” ve “sürdürülebilir turizm” gibi kavramların önemi ortaya çıkmaktadır. *Sürdürülebilir turizm* ya da *ekoturizm* doğal ve kültürel mirası koruyarak bu kaynakları turizm aktivitesine kazandırmak şeklinde tanımlanabilir (Esengil, 2003). Ayrıca bu turizm çeşidinin en ayırt edici özelliklerinden biri de, bu faaliyetlerden yöre halkının yarar sağlamasının amaçlanmasıdır. Başka bir anlatımla ekoturizm etkinliklerinde “koruma-kullanma dengesi” büyük önem taşır.

I. Havzanın Doğal Turizm Potansiyeli

1. Jeomorfolojik Özellikler

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda en önemli doğal çekicilik alanlarından biri *ilginç rölief elemanlarıdır*. Bunlar içinde en önemlisi Köprülü Kanyon Vadisi'dir (Foto 1, 2). Köprü Çayı ve kolları yer yer dar ve derin vadiler oluşturmuştur. Özellikle Çaltepe Köyü'nün güneyinden Olukköprü Mevkii'ne kadar uzanan yaklaşık 16 km. uzunluğundaki Köprülü Kanyon ile kanyon boyunca akarsuya katılan yüksek debili karstik kaynaklar önemli çekicilik alanlarındandır. Köprülü Kanyon Vadisi, Miosen yaşlı konglomeralar içinde gelişmiştir. Vadi boyunca konglomeralar üzerinde yoğun bir karstlaşma görülür. Konglomeraların geçirimsizlikleri düşük olduğu halde; tabaka düzlemleri, kırık ve çatlak sistemleri boyunca gelişen karstlaşma sonucu son derece geçirimli bir nitelik kazanmışlardır. Konglomeralar üzerindeki *karst topografyası* ilginç özellikleri ile önemli bir çekicilik alanıdır. Vadi boyunca düden ve mağara oluşumları dikkat çeker. Köprü Çayı'nın yatağına fazlaca gömülmesi; akarsuyun yan kollarına ait vadilerin asılı kalmasına ve buna bağlı olarak 60 m'yi bulan şelalelerin oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca Köprülü Kanyon Vadisi'ne dökülen bu yan dereler de, yer yer dar ve derin vadiler oluşturmuşlardır.

Köprülü Kanyon Milli Park alanının güneyinde iki önemli dar ve derin boğaz teşekkül etmiştir. Bunlardan birincisi Bucakköy'ün yaklaşık 1 km kuzeyinde yer alır. Burada akarsu çok daha dar bir yatağa gömülerek bir kanyon niteliği kazanmıştır. Oldukça saf ve beyaz renkli kalker blokları içinde açılmış olan bu kanyon, karst topografyasına ait güzel örnekler içermektedir. Bunlar içersinde mağara ve doğal köprü oluşumları en dikkat çekenlerdir. İkincisi havzanın güneyindeki Karabucak Köyü'nün kuzeyinde içersinde Cerle Deresi'nin aktığı kanyondur.

Şekil: 2- İnceleme Sahasının Turizm Haritası

Foto: 1- Kabaca N-S İstikametinde, Miosen Yaşlı Birimler İçinde Gelişmiş Köprülü Kanyon Vadisi (Olukköprü)

Foto: 2- Köprülü Kanyon Vadisi'nin, Çaltepe Köyü'nün Güneyinden Görünümü.

Köprülü Kanyon Milli Park alanının güneyinde iki önemli dar ve derin boğaz teşekkül etmiştir. Bunlardan birincisi Bucakköy'ün yaklaşık 1 km kuzeyinde yer alır. Burada akarsu çok daha dar bir yatağa gömülerek bir kanyon niteliği kazanmıştır. Oldukça saf ve beyaz renkli kalker blokları içinde açılmış olan bu kanyon, karst topografyasına ait güzel örnekler içermektedir. Bunlar içersinde mağara ve doğal köprü oluşumları en dikkat çekenlerdir. İkincisi havzanın güneyindeki Karabucak Köyü'nün kuzeyinde içersinde Cerle Deresi'nin aktığı kanyondur.

Araştırma sahasında kanyon vadiler, milli park alanı dışında havzanın kuzeyinde de önemli bir potansiyel olarak dikkat çeker. Bu kesimde ulaşım olanaklarının sınırlı olması, konaklama olanaklarının ise hiç bulunmaması bu potansiyelin değerlendirilmesini engellemektedir. Melikler Yaylası'nın batısındaki Kapız Dere'nin açmış olduğu vadi, yaklaşık 4 km. uzunluğunda bir kanyon özelliği gösterir. İçerisindeki İnce Mağarası, çeşitli yükseklikte şelaleler ve sahip olduğu flora ile dikkat çeker. Havzanın nispeten orta kesiminde plato sathı üzerinde, Kasımlar'ın güneyinde Kartoz Çayı'nı da bünyesine katarak kuvvetli bir akıma sahip olan Köprü Çayı, oldukça dar ve derin bir vadi içinde akış gösterir. Vadi yer yer kanyon niteliği kazanır ve talvegten itibaren yükseklik 200-300 m'ye ulaşır (Foto 3).

Foto: 3- Kasımlar'ın güneyinde Kartoz Çayı'nı da Bünyesine Katarak Kuvvetli Bir Akıma Sahip Olan Köprü Çayı'nın Açtığı Oldukça Derin Boğaz Vadinin Kuzeyden Görünümü. Bu Vadi Daha Güneyde Yer Yer Kanyon Özelliği Kazanır ve Talvegten İtibaren Yüksekliği 200-300 m'ye Kadar Ulaşmaktadır.

Havzanın güneyinde Olukköprü'nün batısında Altınkaya Köyü yolu çevresinde konglomeralar üzerinde karstik sütun yapılar gelişmiştir. Bu karstik oluşumlar ilginç bir görünüm oluşturmaktadır (Foto 4, 5).

Araştırma sahasında doğal çekicilik alanlarından bir diğeri de **mağaralar**'dır. Bunlar içinde Zindan, Pınargözü, Karataşini ve Zeytintaşı mağaraları en dikkat çekenlerdir. Zindan Mağarası, Aksu ilçe merkezinin yaklaşık 2 km kuzeydoğusunda yer alır. Mağaranın uzunluğu 765 m, tavan yüksekliği 15-20 m arasında değişmektedir (Foto 6). Araştırma sahasında önemli turizm potansiyeline sahip mağaralardan biri de 16 km.lik uzunluğu ile bilinen Pınargözü Mağarası'dır. Mağaradaki şelaleler ve sifonlar ilginç formlardır. Aynı bölgede yer alan diğeri bir mağara, Karataşini Mağarası'dır. Yaklaşık 6,5 km. uzunluğundadır. Araştırma sahasının güneyinde Serik ilçesinin 15 km. kuzeyinde bulunan Akbaş köyündeki Zeytintaşı Mağarası, görünümleri son derece güzel her türden damlataş oluşumları ile dikkat çekmektedir. Ayrıca mağara çevresindeki uygun peyzaj özellikleri, ulaşımının kolay oluşu, Antalya-Alanya devlet yoluna yakınlığı, mağaranın

Foto: 4,5- Beşkonak-Antinkaya Karayolu Boyunca, Miosen Yaşlı Konglomeralar Üzerinde Yoğun Karstlaşmaya Bağlı Olarak Gelişmiş Sütun Yapılar.

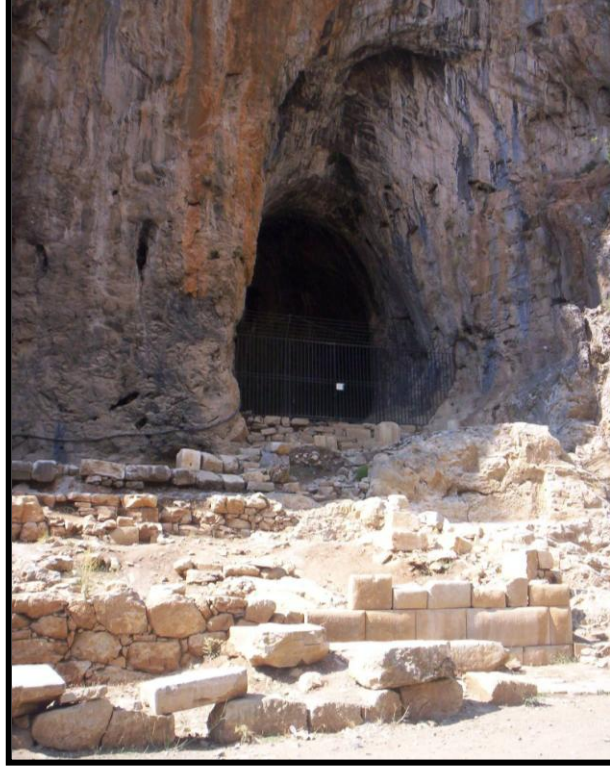

Foto: 6- Aksu İlçe Merkezinin 2 km kuzeydoğusundaki Zindan Mağarası'nın Girişi

turizm değerini daha da arttırmıştır. Havzadaki diğer önemli mağaralar Sorgun, Kuyukuyu ve Kuz mağaralarıdır.

2. Hidrografik Özellikler

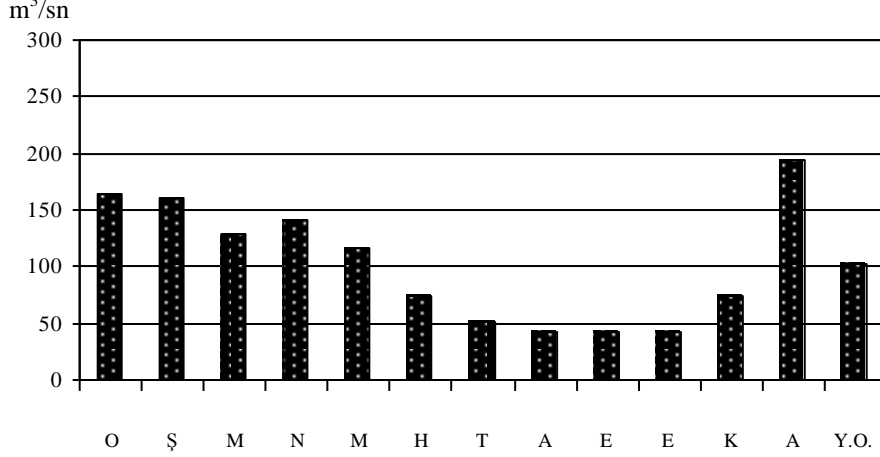
Önemli karstik kaynaklarla beslenen Köprü Çayı, debisi Akdeniz rejimli akarsulara nazaran düzenli olan bir akarsudur (Tablo 1, Şekil 3). Araştırma sahasında en önemli doğal çekicilik kaynağı olan Köprü Çayı, özellikle Olukköprü Kaynakları'nı bünyesine kattıktan sonra çok kuvvetli bir akıma sahip olmaktadır.

Köprü Çayı, ülkemizin en önemli rafting parkurlarından biridir. **Rafting turizmi** hem akım değerlerinin fazla, hem de güneşlenme süresinin uzun olduğu dönemde (İlkbahar sonunda) yoğunluk kazanmaktadır. Milli park alanını rafting için yılda ortalama 500 bin turist ziyaret etmektedir (Foto 7).

Tablo:1- Köprü Çayı'nın (Karakaya A. G. İ.) Aylık Ortalama Akım Değerleri (m³/s)

AYLAR (1963-2008)	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Y.O.
Akım (m ³ /sn)	163,4	160,6	128,3	140,6	116,0	74,52	50,95	42,12	42,01	42,44	73,57	193,5	102,3

Kaynak: D.S.İ. Etüd ve Pl. D. Bşk., 2008

Şekil: 3- Köprü Çayı'nın (Karakaya A. G. İ.) Aylık Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Köprü Çayı'nı besleyen muhtelif kaynakların yakın çevreleri *rekreatiyonel faaliyet* açısından büyük bir potansiyeldir. Olukköprü ve Büğrüm Köprü kaynakları çevresi ziyaretçi potansiyelini sürekli artıran önemli *mesire alanlarıdır*. Yöreye rafting sezonunda gelen turistlerin Büğrüm Köprü kaynaklarında soğuk duş aldıktan sonra raftingin başlatılması bir gelenek olmuştur (Foto 8). Mesire alanlarında fiziki alt yapı eksiklikleri gözlenmektedir. Havzanın kuzeyinde Aksu ilçe merkezinin 8 km kuzeyinde 1991 yılında tesis edilmiş olan Başpınar A Tipi Mesire Yeri, 1 ha. kullanım alanına sahiptir (Antalya Orman Bölge Müd., 2008). Bu mesire alanında yazın çadırlarda konaklama imkânı vardır. 1991 yılında tesis edilmiş olan Tota Mesire Yeri, Sütçüler-Kasımlar karayolu üzerinde yer almakta ve 20 ha. kullanım alanına sahiptir. Mesire alanında birkaç noktadan çıkan maden suyu, yöre halkının bilhassa kabızlıkla ilgili hastalıklarda kullandığı bir kaynaktır. Sağlık turizmi açısından önem arz etmektedir (Isparta Orman Bölge Müd., 2008).

Foto: 7- Ülkemizin En Önemli Rafting Parkurlarından Biri Olan Köprülü Kanyon Parkuru'nun Başlama Noktasından Bir Görünüm.

Foto: 8- Büğrüm Köprü Kaynak

3. İklim Özellikleri

Araştırma sahasında büyük ölçüde Akdeniz iklimi etkilidir. Ancak havzanın kuzeyindeki yüksek dağlık alana doğru Akdeniz ikliminin karakteristik özelliklerinden uzaklaşmakta ve yüksek dağ iklimi etkili olmaktadır. Bununla beraber havzanın büyük bir bölümünde kışları serin, nemli ve yağışlı; yazları sıcak ve kurak iklim özellikleri hâkimdir. Yine havzanın güneyinden kuzeyine doğru yükselti değerlerindeki hızlı artış, yıllık ortalama sıcaklık değerlerinin hızla düşmesine neden olmuştur (Serik'te 18 °C, Aksu'da 10.6 °C) (Tablo 2). Yıllık sıcaklık farkı güneyden kuzeye doğru karasallığa bağlı olarak artış göstermektedir (Serik'te 16.9 °C, Sütçüler'de 18.8 °C, Aksu'da 20.4 °C). Serik'te mutlak maksimum sıcaklıkların, Haziran'dan Kasım'a kadar 40 °C'nin üzerinde seyretmesi havzanın kıyı kesiminde yaşayan insanların önemli bir bölümünün yaz mevsiminde yaylalara göç etmesinin temel nedenlerinden birisidir. Mutlak minimum sıcaklıklar ise Kasım'dan Nisan'a kadar olan devrede 0 °C'nin altında seyretmektedir.

Tablo: 2- İnceleme Sahasında Ortalama Sıcaklık (°C), Ortalama Yağış(mm.) ve Ortalama Kar Yağışlı Günlerin Aylara Dağılımı

İSTASYON ADI	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Y.O.
Serik	9.5	9.8	12.3	15.8	20.3	25.2	28.1	27.5	24.1	19.1	13.9	10.7	18.0
	252.4	170.7	104.2	56.8	35.3	10.4	2.2	1.7	6.9	93.7	165.0	255.5	1154.8
	0.1	0.1	0.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.2
Sütçüler	3.3	3.6	6.9	11.3	15.6	20.4	23.8	23.8	20.4	14.8	8.8	4.8	13.1
	139.9	108.5	90.9	99.9	70.8	27.9	9.9	9.4	32.0	71.9	124.5	164.5	950.1
	3.6	3.4	2.2	0.4	-	-	-	-	-	-	0.2	1.7	11.5
Aksu	0.5	0.8	4.5	9.6	13.9	18.3	21.7	21.4	17.1	11.7	6.1	2.0	10.6
	95.3	108.2	106.2	85.0	80.4	27.8	27.1	11.5	25.6	54.0	120.0	166.6	907.7
	4.0	4.8	4.4	0.7	0.2	-	-	-	-	0.1	0.6	3.1	17.4

Kaynak: D. M. İ. Gn. Md. 2003

Havza genelinde Akdeniz yağış rejimi hâkimdir. Ancak yıllık yağış miktarı havzanın güneyinden kuzeyine doğru azalmaktadır (Serik'te 1154.8 mm., Aksu'da 907.7 mm). En fazla yağış kışın düşmektedir. Havzanın güneyinde kıyı kesiminde karakteristik Akdeniz iklim koşullarının egemen olması deniz turizmi için elverişli koşullar ortaya koymaktadır.

Havzanın güneyinde, mutlak maksimum sıcaklıkların, Haziran'dan Kasım'a kadar 40 °C'nin üzerinde seyretmesi ve buna bağlı olarak kıyı kesiminde yaşayan insanların yaylalara göçü *yayla turizminin* ortaya çıkmasına neden olmuştur. İnceleme sahasında göçebe hayvancılığa bağlı yaylacılık faaliyetleri, günümüzde geçmişteki önemini kaybetmiştir. Bunun temel nedeni göçebe yörük aşiretlerinin büyük bir kısmının yerleşik hayata geçmiş olmalarıdır. Buna mukabil, son yıllarda turizm amaçlı olarak

havzanın güneyinden kuzeyindeki yaylalara gelenlerin sayısında önemli artışlar olmuştur. Başta Anamas ve Dedegöl dağları olmak üzere yüksek dağlık alanlardaki düzlükler yayla turizmi açısından önemlidir. Günümüzde Sorgun Yaylası'nda, özellikle Başpınar Kaynağı ve yakın çevresinde turizm amaçlı olarak kurulan çadırlar, Nisan-Eylül arasında yoğunlaşmaktadır (Foto 9). Anamas dağlık kütlelerinde yer alan Sorgun Yaylası dışında Çayır, Sarıalan ve Köklü yaylaları da önemli yaylalardır. Çayır Yaylası'nda artık geleneksel hale gelmiş olan Yörükler Şenliği hem kültürel açıdan, hem de turizm açısından önemli bir etkinlik olarak dikkat çekmektedir.

Havzanın doğu kesiminde, Dedegöl dağlık kütlesi üzerindeki Melikler ve Kuzukulağı yaylaları, Kesme-Geriş Yaylası, Üçoluk Yaylası, Dumanlı Yaylası, Başgölcük Yaylası, Derme Yaylası; batı kesiminde ise Tota Yaylası, Sanlı Yayla, Bozburun dağlık kütlelerinde Kurucaova Yaylası, İkiz Yaylası ve daha güneyde Çukurca Yaylası, Karakuz Yaylası ve Taşdibi Yaylası gibi yaylalar alternatif turizm için önemli bir potansiyeldir. Tota Yaylası'nda bir içmece bulunmakta olup, piknik alanı düzenlemeleri ve balık çiftliği çalışmaları tamamlanmıştır. Sadece havzanın değil, Batı Toroslar'ın en yüksek zirvelerinden biri olan Dedegöl dağlık kütlesi üzerindeki yaylalar ve yakın çevresi, hem yayla turizmi açısından hem de dağcılık açısından çok önemli bir potansiyeldir. Ayrıca bu çevre endemizm açısından da önem arz etmektedir. Ancak havzadaki yaylalar turizm alt yapısına sahip değildir.

Foto: 9- Sorgun Yaylası-Başpınar Kaynağı Çevresinde Turizm Amaçlı Kurulmuş Çadırlar. Bu Çadırlar, Özellikle Kıyı Kesiminde Yüksek Yaz Sıcaklığından Bunalan İnsanlar Tarafından Kurulmaktadır

Köprü Çayı Havzası'nı doğudan, batıdan ve kuzeyden sınırlandıran dağlık alanlar; dağcılık, değişik flora ve fauna ortamında dağ yürüyüşü, tırmanma, düz kaya tırmanışları, yamaç paraşütü, kamp ve karavan turizmi açısından uygun şartlar taşımaktadır.

4. Bitki Örtüsü

Köprü Çayı Havzası, floristik çeşitliliğin ve endemizmin en zengin alanlarından biridir. Havzada; orman, çalı ve alpin bitki formasyonları yer almakta olup, en geniş alan kaplayan bitki topluluğu orman formasyonudur. Köprü Çayı Havzası'nın yaklaşık % 75'i ormanlarla kaplıdır (184482 ha.). Buna göre inceleme sahası, ülkemizin en yoğun orman alanlarından birisidir. Orman formasyonu içinde başlıca türler; çam (Pinus), ardıç (Juniperus), meşe (Quercus), sedir (Cedrus libani) ve göknar (Abies cilicica) dır. Bunlar içinde en geniş yayılım gösterenler çam ve ardıç türleridir. Biyogenetik rezerv niteliğindeki "Akdeniz Servisi Ormanı" en geniş (400 ha) servi ormanlarından (Foto 10). Ayrıca pek çok arkeolojik kalıntı da Köprü Çayı Havzası'nın kültürel önemini arttırmıştır. Bütün bu nedenlerden ötürü; Köprülü Kanyon, Orman Bakanlığı'na Milli Park, Kültür Bakanlığı'na da "Doğal ve Arkeolojik Sit" olarak koruma altına alınmış olup park alanı 36614 hektardır. Ayrıca Dünya Bankası destekli bir doğa koruma projesi olan "Biyolojik Çeşitlilik ve Sürdürülebilir Doğal Kaynak Yönetimi (GEF-II)

Projesi'nin 4 pilot alanından biri olarak seçilmiştir. Bu proje ülkemizdeki en büyük doğa koruma projesi özelliği taşımaktadır (Milli Parklar Gen. Müd., 2008).

Havzanın kuzeyinde Yaka Deresi'nin bir kolu olan Kapız Dere vadisi bitki çeşitliliği açısından dikkat çeker. Burada göknar (*Abies cilicica*), hakim durumdadır. Ayrıca göknarlara yer yer bazı Avrupa- Sibiryaya elemanı olan nemcil türlerde eşlik etmektedir. Bunların paleoklimatik şartlarda oluşmuş olması muhtemeldir (Ünalı, 1990: 154-155).

Havzada diğer bir doğal çekicilik alanı da **anıt ağaçlardır**. Tota Dağı mevkiî anıt ağaçlar bakımından oldukça zengindir. 2002 yılında tescil edilen Anadolu kestanesi (*Castanea sativa*) 190 yaşında, 12 m boy, 1 m çap ve 3.14 m çevre genişliğine sahiptir. Yine Tota Dağı'ndaki ıhlamur ağacı (*Tilia plathyphyllos scop.*), 320 yaşlarında, 10 m boy, 1.08 m çap ve 3.39 m çevre genişliğine sahip olup, 2002 yılında tescil edilmiştir. Tota Dağı'ndaki ardıç ağacı (*Juniperus excelsa Bieb.*) ise 450 yaşlarında, 16 m boy, 1.50 m çap ve 4.71 m çevre genişliğine sahiptir. Belence Köyü, Kadınpinarı Mevkii'nde, 650-700 yaşında, 22 m. boy, 1.88 m. çap ve 8.73 m. çevre genişliğine sahip olan çatal çamı, tabiat anıtı olarak 1995'te tescil edilmiştir (Isparta Orman Bölge Müd., 2008). Anıt ağaçlar bakımından Anamas Dağı Silsilesi başta olmak üzere, bilhassa havzayı doğu ve batıdan sınırlandıran dağlık sahalar da büyük bir potansiyele sahiptir.

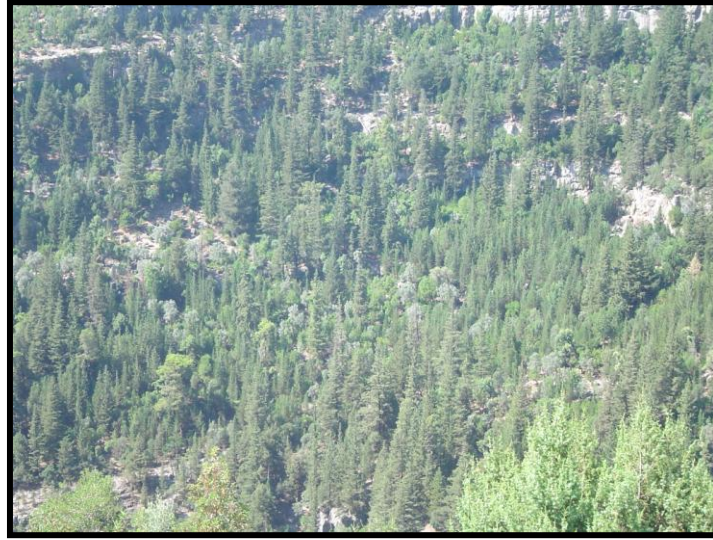

Foto:10- Beşkonak-Altinkaya Yolu Boyunca, Bir Mikroklima Alan Özelliği Gösteren Bağlıovası Deresi Vadisi'nin Kuzeye Bakan Yamaçlarında, Yaklaşık 400 Hektarlık Alanda Ülkemizdeki En Önemli Dallı Servi (*Cupressus sempervirens*) Topluluğu.

II. Havzanın Tarihi ve Kültürel Turizm Potansiyeli

Turizm faaliyeti içinde, insanların tatillerini geçirecekleri yerin seçiminde tarihi ve kültürel değerler de önemli rol oynar.

Köprü Çay Havzası'nda; Aspendos, Selge, Timbriada, Tynada ve Zorzila antik döneme ait yerleşmelerdir.

Aspendos Antik Kenti, Serik İlçe Merkezi'nin 8 km doğusunda ve Köprü Çayı'nın dağlık bölgeden düzlüğe ulaştığı yerde kurulmuştur. Kent, antik çağda önemli bir liman ve ticaret kenti olarak ünlenmiştir. Bugün ayaktaki kalıntıların hepsi Roma dönemi ve sonrasına aittir. Selçuklular zamanında tiyatro restore edilmiş ve kervansaray olarak kullanılmıştır. Aspendos Antik Kenti içinde, Türkiye'nin en iyi korunmuş antik tiyatrosu bulunmaktadır. Günümüze kadar bozulmadan ulaşan, mükemmel akustiğe sahip Aspendos Tiyatrosu, bugün önemli sanat etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır. Antik kentte tiyatro dışında; stadium, agora, bazilika, hamam, su kemeri, Nympheum (Anıtsal Çeşme) ve Akropoldeki diğer kalıntılar sayılabilir (Antalya İl Turizm Müd., 2008).

Aspendos Antik Kenti, Antalya ilindeki ören yerleri içinde ziyaretçi sayısı açısından % 12,2 lik oranla dördüncü; elde edilen gelir açısından da birinci sırada yer almıştır. Aspendos antik kentinin bugüne ulaşmış en önemli kalıntılarında biri de, antik kentin 25 km kuzeyine kadar uzanan Aquadukt/Su Kemerleri'dir (Foto 11). Birleşik kaplar sistemine göre inşa edilen su kanalları, düzlüklerde 15 m, bazı noktalarda da 30 m yüksekliğe ulaşmaktadır. Su kemerleri, kot farkından dolayı yer yer çift katlı, dönme noktalarında da yüksek kuleler ihtiva etmektedir. Bu görünümü ile günümüzde, dünyanın sayılı Roma dönemi su kanalları örneklerinden sayılmaktadır (Antalya İl Turizm Müd., 2008).

Foto:11- Aspendos Antik Kenti Su İhtiyacını Karşılama İçin İnşa Edilmiş Aquadukt/Su Kemerleri Kalıntıları

Araştırma sahasında milli park alanı içinde diğer bir antik kent Selge Antik Kenti'dir. Selge, Oluk Köprü Mevkii'nin yaklaşık 14 km. kuzeybatısında, Altinkaya Köyü yerleşim alanı içinde bulunmaktadır. Savunma amaçlı olarak kurulmuş olan kent, sürekli istilalara maruz kalmıştır. Kentteki kalıntılar; kayalığa oyulmuş tiyatro, tiyatronun güneyinde Stadium ile Gymnasium, batısında tavanı kartal motifi ile süslü İon tipindeki tapınaktır. Stadiumun güneyinde çeşme ve agora vardır. Kentin güneybatısında uzanan surların kuzeyinde Artemis ve Zeus anıtlarıyla, Nekropol bulunmaktadır (Antalya İl Turizm Müd., 2008).

Havzanın kuzeyindeki antik kentler; Timbriada (Aksu), Tynada (Terziler Köyü) ve Zorzila (Kasımlar)'dır. Aksu ilçe merkezinin 2 km kuzeydoğusundaki Zindan Mağarası önünde Roma döneminden kalma açık hava tapınağına ait üç teras yer almaktadır. Teraslar, kesme kalkerlerden yapılmış olup, Eurymedon Tanrısı'nın durduğu yerden Köprü Çayı'na inen merdiven basamakları yer almaktadır. Mağara girişinin sağ tarafından Eurymedon Tanrısı'nın durduğu yer vardır. Eurymedon Tanrısı'nın heykeli bugün Isparta Müzesi'nde sergilenmektedir. Kesme kasabasının 5 km güneyinde Kocaköy mevkiinde yer alan Kesme Harabeleri'nde bazı bina temellerinin yanı sıra, lahit mezarları ile de ilgi çekmektedir (Isparta İl Turizm Müdürlüğü, 2008).

Köprü Çayı Havzası su mimarisine dönük tarihi eserler içinde köprüler de büyük önem taşımaktadır (Foto 12, 13, 14). Bu köprüler çeşitli uygarlıklara ait izler taşımaktadırlar.

Foto: 12-Olukköprü 13-Büğrüm Köprü 14- Selçuklu Köprüsü

Araştırma sahasındaki diğer bir çekicilik unsuru da **kültürel değerler**dir. Havza göçebe yörük kültürünün egemen olduğu alanlardan biridir. Bugün büyük bir çoğunlukla yerleşik düzene geçen konar-göçerlerin gelenek ve görenekleri, havzadaki köy ve kasabalarda hatta ilçe merkezlerinde devam ettirilmektedir. Günümüzde alternatif turizm etkinlikleri içinde bu kültüre ait unsurlar giderek artan bir ilgiye sahiptir. Ayrıca sınırlı ekonomik faaliyetlere sahip olan havzada başta halıcılık olmak

üzere el sanatları da önemli kültürel çekicilik unsurlarıdır. Bunun dışında yörede düzenlenen festival ve şenlikler turizmi canlandıran temel etkinlikler arasındadır. Bu çerçevede 8 Temmuz'da Anamas Yörük ve Türkmen Şenlikleri, 5-6 Temmuz'da Sütçüler Dut Pekmezi Festivali, 8-10 Haziran'da Uluslararası Gül, Halı, Kültür ve Turizm Festivali düzenlenmektedir (Tablo 3). Havzanın doğal koşullarına bağlı olarak özel bir görünüm kazanmış olan meskenler de Eski Beydilli Köyü'nde olduğu gibi kültür turizmi açısından önemli bir potansiyeldir.

Tablo:3-Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinde Düzenlenen Bazı Festivaller

İlçe	Kutlamanın Adı	İlk Başladığı Yıl	Kutlama Tarihi
Aksu	Anamas Yörük ve Türkmen Şenlikleri	1998	8 Temmuz
Sütçüler	Dut Pekmezi Festivali	1987	5-6 Temmuz
Isparta	Uluslararası Gül, Halı, Kültür ve Turizm Festivali	2000	08-10 Haziran

Kaynak: Isparta İl Turizm ve Kültür Md.,2007

Araştırma sahasında son yıllarda ulaşım imkânlarında büyük gelişmeler kat edilmiştir. Bununla beraber, halen birçok doğal, tarihi ve kültürel çekicilik alanı ulaşım ve konaklama imkânlarının yetersizliği nedeniyle turizme kazandırılabilmiş değildir. Ayrıca Köprü Çayı Havzası, ülkemizin en önemli turizm bölgesi olan Antalya'ya yakın olduğundan alternatif turizm faaliyetlerini hızlı bir gelişme içinde olduğu bir yöredir.

Araştırma sahasında turizm tesisleri daha çok havzanın güneyinde toplanmıştır (Tablo 4). Havza dışında yer alan, Serik ilçe merkezinin güneybatısındaki Belek, tesis ve bu tesislere bağlı aktivitelerin toplandığı alandır. Havzanın sahil kesiminde ise daha çok tatil köyleri yer almaktadır. Ancak son yıllarda Boğazkent Beldesi çevresinde modern oteller inşa edilmiştir.

Tablo: 4- Havzanın Aşağı Kesiminde Bazı 5 Yıldızlı Oteller, Oda ve Yatak Sayıları

Otelin Adı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Vera Club Hotel Paraiso Verde	646	1680
Victoria Hotel	234	501
Aydınbey Resort Hotel	238	472
Belek Beach Resort Hotel	289	730
Riva Dona Exclusive	445	1158
Crystal Hotels Family Resort	372	1141
Clup Hotel Vera Mare	370	1100

Turistik Oteller havzanın aşağı kesiminde yoğunlaşmıştır. Buna karşın havzanın yukarı kesiminde konaklama olanakları oldukça sınırlıdır. 5 yıldızlı bir otel yoktur. Aksu ilçe merkezinde belediye tarafından işletilen, 10 odalı, 23 yatak kapasiteli bir tesis bulunmaktadır.

Konaklama imkânları daha çok Isparta merkez ve Eğirdir'deki oteller tarafından karşılanmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Köprü Çayı Havzası'ndaki turizm potansiyelini; doğal turizm değerleri ile tarihi ve kültürel değerler oluşturmaktadır. Doğal turizm değerleri arasında Olukköprü Kaynakları, Köprülü Kanyon Milli Parkı, tabiat anıtları, mağaralar, yaylalar, kanyon vadiler, mesire alanları, plajlar, dağlık alanlar ve floristik zenginlikler yer almaktadır. Tarihi ve kültürel değerleri; antik kentler, harabeler, su kemerleri, tarihi yollar, köprüler, eski evler, el sanatları, festivaller yer alır.

Köprü Çayı Havzası; yüksek tür çeşitliliği, yaban hayvanlarının varlığı, peyzaj çeşitliliği ve endemik tür zenginliği gibi doğal çekicilik kriterlerini içerisinde barındırmaktadır. Ayrıca arkeolojik alanlar ve kalıntılar, yerel kültür ve çeşitli spor olanakları (rafting, yüzme, dağcılık vs.) gibi çekiciliklere de sahiptir. Havzanın güney kesimi ulaşılabilirlik ve altyapı açısından da önemli avantajlara sahiptir. Köprülü Kanyon Milli Parkı, ülkemizin en önemli turizm merkezi olan Antalya turizm bölgesinde yer almakta ve uluslar arası bir niteliğe sahip olan Antalya hava alanına yakın bir konumdadır. Yakın çevresinde diğer korunan alanların varlığı da önemli bir avantajdır. Bu avantajlara rağmen havzanın turizm potansiyeli yeterince değerlendirilememiştir.

Havzanın kuzey kesimi de güneyi gibi büyük bir potansiyele sahip olduğu halde; ulaşılabilirlik ve altyapı olanaklarının yetersizliği nedeniyle turizm imkânlarından yoksundur. Havzanın turizm potansiyelinin değerlendirilmesi için aşağıda çeşitli öneriler ortaya konulmuştur:

- 1-**Havzanın kuzey kesimini komşu havzalara ve güney kesime bağlayan yeni ulaşım projeleri en kısa zamanda tamamlanmalıdır. Alternatif ulaşım güzergâhları belirlenerek ulaşım ağı geliştirilmelidir. Turizm alanlarına ulaştıran yollar geliştirilirken peyzaj özellikleri dikkate alınmalıdır. Peyzaj zenginliği fazla olan alanlar çeşitli seyir terasları ile desteklenmelidir.
- 2-**Havza içinde doğal ve kültürel yapıya uyumlu konaklama imkânları sağlanmalıdır.
- 3-**Bilhassa havzanın kuzeyindeki potansiyelin turizme kazandırılması son yıllarda nüfusu tamamen bir azalma eğilimi içinde olan kırsal yerleşmeler için alternatif bir geçim kaynağı olabilir.
- 4-**Ulaşım ve altyapı olanakları, etkin bir tanıtım ile desteklenmelidir. Bu çerçevede bilhassa havzanın kuzeyindeki morfolojik ve vejetatif zenginlik alanları (Kasımlar Kanyonu, Kapız Kanyonu gibi) turizme kazandırılmalıdır.
- 5-**Sürdürülebilir turizm için, Köprü Çayı üzerinde yapılan rafting başta olmak üzere turizm aktivitelerine yöre halkının etkin bir şekilde katılımı

sağlanmalıdır. Yörede mevsimlik ya da sürekli olarak turizm ile geçimini sağlayan insanlara gerekli mesleki eğitim verilmelidir.

6-Yaklaşık % 75'i ormanlarla kaplı olan havzada sık sık yaşanan orman yangınlarına karşı gerekli önlemler alınmalıdır. Bu çerçevede orman içi yolların geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Akova, İ. (2000), "Alternatif Turizm Olanaklarımız", *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Coğrafya Dergisi*, Sayı: 8, İstanbul, 71-85.
- Antalya İl Çevre Müdürlüğü. (2006), *Çevre Durum Raporu*, Antalya.
- Antalya İl Turizm Müdürlüğü. (2007), *Turizm İstatistikleri*, Antalya.
- Aygen, T. (1984), *Türkiye Mağaraları*, Ankara.
- Boğaziçi Üniv. Mağara Ar. Kulübü. (2004), *Bümak-Delta Derg.*, Sayı: 7, İstanbul.
- D. S. İ. Etüd ve Pl. D. Bşk. (2008), *Köprü Çayı- Akım Gözlem İstasyonları*, Ankara.
- Değirmenci, M.; Günay, G. (1989), *Caves of Köprüçay Basin*, H. Ü.-UNDP Project, TUR/88/007, Technical Report, No: 89-01, Ankara.
- Değirmenci, M. (1989), *Köprüçay Havzası ve Dolayının (Antalya) Karst Hidrojeolojisi İncelemesi*, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Elmastaş, N. (2001), "Ahlat Yöresi'nin Turizm Potansiyeli", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 3, İstanbul, 153-181.
- Erinç, S. (2000), *Jeomorfoloji I-II*, Der Yayınları, İstanbul.
- Esengil, A. (2003), *Ekoturizm İlkeleri ve Köprülü Kanyon'da Uygulanması*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Gökdayı, İ. (2007), *Isparta'nın Biyolojik ve Kültürel Değerleri*, Isparta'nın Sürdürülebilir Turizm Gelişim Stratejisinin Belirlenmesi Çalıştayı, Antalya.
- Günel, N. (2001), "Turizmin Kırsal Yerleşme Üzerindeki Etkilerine Tipik Bir Örnek: Kadriye (Antalya)", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 37, İstanbul.
- Isparta İli, İl Çevre Müdürlüğü. (2006), *Çevre Durum Raporu*, Isparta.
- Köse, A. (1997), "Kaz Dağı'nda Doğal Çevre Özelliklerine Dayanan Günöbirlik Rekreasyon Alanlarına Üç Örnek: Ayazma, Pınarbaşı ve Sütüven", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 32, İstanbul, 237-262.
- Biricik, A. S. (1982), *Beyşehir Gölü Havzasının Strüktürel ve Jeomorfolojik Etüdü*, İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Enstitüsü Yay., No: 119, İstanbul.
- Turoğlu, H.; Özdemir, H., "Bartın İlinin Ekoturizm Potansiyeli", *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 13, Erzurum, 97-117.
- Ünalı, Ü. (1990), *Eğirdir Gölü Doğusunun Fiziki Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- www.aksu.gov.tr,2008.
- www.serik.gov.tr,2008.

www.sutculer.gov.tr,2008.

www.tuik.gov.tr,2008.

Yalçinkaya, Z. (1995), *Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın Doğa Sporlarına Yönelik Olarak Koruma-Kullanım Dengesi Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yazıcı, H. (2000), “Alternatif Turizm Merkezlerine Tipik Bir Örnek: Zigana Yayla Tatil Köyü”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 35, İstanbul.

Zeybek, H. İ. (2003), “Akdağ'ın Doğal Ortam Özellikleri ve Turizm Potansiyeli”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 9, Erzurum.